

Kralj in njegov svetoválec sta že davno umrla, a njuna blaga dejanja proslavljajo še zdaj vnuki onega národa, mej katerim sta živela.

Jos. Lavrič.

Lilija.

Na polji je rasla lilija, lepa bela lilija. Okolo nje so cvetele in dehtele njene sestřice, rudeče, višnjave in pisane cvetlice. A bela lilija se je dvigala iz zelene trave in je razprostirala svoje belo krilo. Srkala je živež iz zemlje in zraka, húpila roso nebesko, in dihala váse sveži vzduh.

Naslajevala se je z zvonkim ptičjim petjem in poslušala, kaj govoré ljudjé, idoči memo nje. Hvalili so jo vsi in poveličevali; oče je kazal na njo in priporočal jo deklicam v zgled devištva in nedolžnosti; celó gospod župnik v cerkvi so govorili o njej in slavili njeno belo krilce — podobo čistosti. In kdor je prišel memo nje, nihče si ni upal jej storiti zléga. Rasla je veselo in čvrsto, in krepko se je razvijalo njeno stebelce, širil in bélil se njeni cvet.

Bil je vroč poletni dan. Zlato solnce je pripekalo s sinjega neba in zrak je vročine trepetal nad pisano poljano. Lilija je stala na polji, ovenela sicer nekoliko od soparice, vendar je bila še vedno polna življenja in polna moči. Ptiček pripodí se k njej, izpod sinjega neba od nekóđ prifrčí. Zlati krili je imel in pisano perje. In znal je peti, lepó peti. Mi ljudjé ne umejemo, kaj pojó in ščebetajo ptiči, a razumela je lilija, kar je gostolel krasno in zapeljívo zlatokrili ptiček belej liliji. Prosil jo je in nagovarjal, ko je takisto obletaval jo, naj mu dovoli, da sede njej na sabljasta peresca, da jej gleda v snegobelo lice in rumeno srčice, koder so dosléj šumele le pridne bučelice in rumeni čmrlji. A lilija mu neče dovoliti tega takó; pripoveduje mu, kaj je čula od ptičkov, ki sta letela davi pod sinjim nebom in pogovarjala se. „Ptiček je letel in zraven njega ptičica,“ rekla je lilija, „in pravil je ptiček, kako se mu je godilo pretekle dní. Takó je govoril ptiček: „Huda zima je bila. Sneg povsod, kamor bi pogledal, na zemlji, na drevji in po strehah. Živeža nič — lakot strahovita. Na drevesi visí gradič, zeleno streho ima in bele stene. Notri je potreseno polno rumenega zrnjeca. Naredim smuk v gradič, vratca se zaloputnejo za menoj, prestrašim se, skušam pobégniti, ali vse zamán! Priplesa deček po jablani gori, sname gradič in vesel stopa z veje na vejo, vedno niže in niže. Izpodletí mu, štrbonkne na tla, deček, gradič. Joj, joj, strah in veselje! Tičnica se odprè, jaz vzletim na bližnjo lipo, otresem svoje gosto krilce in zažvrgolim, da sem se rešila ječe in sužnosti.“ Takó sta ščebetala ptiček in ptičica in poganjala se visoko nad mano; slednjič sta se izgubila tam za ónim gričem, kjer rastó zelene smreke in temne jelke.

Zlatokrili ptiček ničesa ne odgovori na to; zapoje in zagostolí, da se ubogej liliji kar krčí srcé in vrši jej pred očmi. Ptiček sede na zeleno peresce in zrè liliji v bela lica in rumeno srčice. In cvetlici je takó čudno, takó sladkó in takó hudo pri srci. Ptič strepne s perotnicami in odletí. Ubogej liliji je zlomil krilce in revica vzdihuje in joka in toži, a ptiček, zla-

tokrili ptiček letí nad poljano navzgor in veselo gostolí. Ne mara, da bi poslušal jok in stok nesrečne lilije, ki jej krvaví srcé in venejo snežna lica.

To je bilo včera j opóludne, ko je greló solnce z jasnega neba. Davi je prišel pastir, pasóč čredo ondód, pogledat po svojej cvetici. Na tleh je ležala bela glavíca zvenela. Dečku se je milo storilo, orosilo se mu je okó in otišél je s potrím srcem k svojej čredi.

Jos. Gradáčan.

Rudolf Habsburški.

Po smrti Friderika II. (15. junija 1246. l.), ki je bil zadnji vladar iz rodovine Babenbergovcev, napóčili so za Avstrijo zeló slabi časi. Za tega časa je bila tudi na Nemškem velika zmešnjava. Nevkrotljivi viteški duh je zabrédel po premnogih krajih v veliko krvoločnost. Največ gradóv se je izpremenilo v razbojniška zakóťja, pred katerimi ni bil varen niti slabjši sosed niti kak tuj popotnik. Močnejši vitez si je trdil z mečem svojo voljo. Kdor je bil močnejši, ta je bil velják. A mej temi notranjimi bóji je dostojanstvo nemškega cesarskega prestola tako minévalo, da ni nobenega kneza več mikalo zasésti visoke časti. Zatorej so nemško krono nekateri volilni knezi ponujali angleškemu vojvodi Rihardu Kornvelskemu, a drugi zopet kralju kastilijanskemu Alfonzu. Obá sta pa carovala samo na videz. Zadnji niti prišel ni v svoje carstvo, a prvi redko kedaj. Ker se ni nobeden mnogo brigal za izročeno mu čast, godíle so se največje krivice nekaznovane.

Nemški knezi so čutili, kolika potreba je, da v tako velikej državi in v tako zamotanih časih, doboe cesarsko čast v roke povse umen in krepák mož. Rihard Kornvelski je bil umrl; torej pokliče v kimovci 1273. l. nadvladika Verner nemške kneze v Frankobrod, da si izvolé cesarja; — a sam jim nasvetuje, da proglasé za cesarja Rudolfa, grofa Habsburškega, kateri je „čestilec cerkvi, prijatelj pravici, mož poln veleuma in pobožnosti, ljubljen od Bogá in ljudi.“ — Vsa Nemčija je pozdravila z radostjo novega cesarja, kajti:

Vtolažen je strašni krvavi prepír
Brezvladnega časa, na svetu je mir;
Vladarju so v rokah osode,
Zgubila grózo sta jeklo in meč,
Slaboten in miren ne trese se več,
Močnejšega suženj da bode.

Cesarsko krono je prejel Rudolf v Ahenu. Pripovéda se, da si je — ker se je bilo žezlo slučajno izgubilo — Rudolf dal véрно udanost volilnih knezov prisézati na križ, katerega je bil dvignil od oltarja ter dejal: „To znamenje, ki je spásilo (odrešilo) nas in ves voljni svet, more namestiti tudi izgubljeno žezlo.“ — Bistroumje, s katerim je takó vrlo rešil novi cesar obéno zadrégo, ki se je bila zaradi izgubljenega žezla pojavila, znali so vsi visoko ceniti.